

LASTENKASVATUS, SUKUPUOLIROOLIT, VIERAANTUMINEN JA SIIRTOLAISUUS

tutkimustuloksia suomalaisten siirtolaisnaisten, suomalaisten naisten sekä ruotsalaisten naisten asenteista.

FK Juhani Suikkila on Tukholman yliopiston kriminologian laitoksen tutkimusassistentti. Hän työskentelee laitoksen assyryrialaisten nuorten tilannetta kartoittavassa tutkimusprojektissa.

Suomessa 1960-luvun lopulla massamuuton piirteitä saanut ulkomaille ja erityisesti Ruotsiin suuntautunut muuttoliike herätti myös tutkijoiden kiinnostuksen tähän ilmiöön. Seurauksena tästä kiinnostuksesta on suuri joukko erilaisia tutkimusraportteja, jotka eri näkökulmista ovat pyrkineet valottamaan muuttoliikettä ja sen seurauksia niin yksilön kuin yhteiskunnankin kannalta. Tietoja on hankittu erilaisista virallisista tilastoista sekä käyttämällä erityyppisiä kyselymenetelmiä. Suuri osa tehdyistä siirtolais-tutkimuksista on keskittynyt kuvaamaan ainoastaan yhtä siirtolaisryhmää eikä yleensä ole yritetty tehdä vertailuja eri siirtolaisryhmien välillä eikä myöskään siirtolaisten ja kantavaestön välillä. Syyt tähän ovat ilmeiset: vertailevien tutkimusten tekeminen asettaa tutkijan lukuisten metodisten ja teoreettisten ongelmien eteen ja näiden ongelmien ratkaisu tyydyttävällä tavalla saattaa osoittautua hyvinkin hankalaksi ja resurssija vaativaksi tehtäväksi. Kuitenkin vertailevan tutkimusotteen soveltaminen olisi nähdäkseni erittäin hedelmällistä, koska vertaile-

malla eri siirtolaisryhmiä toisiinsa ja etenkin muuttomaan kantavaestöön saamme paremman käsityksen siitä, mikä on nimenomaan siirtolaisuudesta johtuvaa ja mikä taas riippuu yhteiskunnan rakenteellisista tekijöistä. Olisi myös suotavaa, että siirtolaisuustutkimuksessakin yritettäisiin soveltaa enemmän eri monimuuttajamenetelmiä. Tällöin saataisiin paremmin esille muuttujien väliset keskinäiset riippuvuussuhteet ja olisi ehkä voitu välttyä siltä turhauttavalta keskustelulta, jota on käyty äidinkielen taidon ja ruotsin kielen taidon välisestä korrelaatiosta.

Tutkimuksen taustaa

Tässä artikkelissa esitetyt tutkimustulokset pohjautuvat vuonna 1978 aloitetun nuorisorikollisuutta käsittelevän tutkimusprojektin yhteydessä kerättyyn aineistoon. Projektin tarkoituksena on valaista peruskoulun yläasteen oppilaiden parissa esiintyvää rikollisuutta ja erityinen huomio on kiinnitetty Ruotsissa asuvien suomalaisten siirtolaisnuorten rikollisuuteen ja siihen liittyviin erikois-

piirteisiin. Tutkimuksen kohteena on kaikkiaan 1358 peruskoulun yläastetta käyvää nuorta, jotka ovat iältään 14-16-vuotiaita. Nämä 1358 tutkimuksessa mukana ollutta nuorta jakautuvat eri ryhmiin seuraavasti: suomalaisia siirtolaisnuoria on tutkimuksessa mukana 523, syntyperäisiä ruotsalaisia on 388 ja näitten lisäksi tutkimuksessa on mukana myös 447 Suomessa asuvaa nuorta. Tutkimus on suoritettu kahdessa eri kunnassa, toinen Ruotsissa, toinen Suomessa. Ruotsalaisen tutkimuskunnan siirtolaisnuoret muodostavat kokonaisotoksen kunnassa tutkimushetkellä peruskoulun yläastetta käyviä oppilaista, kun taas ruotsalaiset nuoret on poimittu satunnaismenetelmää käyttäen kunnan yläasteen koulujen oppilasluette-loista. Suomessa taas tutkimusjoukko on tutkimuskunnan peruskoulun yläasteen luokista satunnaisesti poimitun 15 eri luokan oppilaat. Kato oppilaiden vastauksissa oli n. 4 %. Oppilaskyselyn lisäksi lähetettiin kunkin oppilaan äidille postitse kyselykaavake. Aideista kuitenkin 15-30 % jätti vastaamatta. Kyselyn 61 siirtolaisoppilaalla oli yksi tai useampia sisarusksia mukana tutkimuksessa, ja näin ollen siirtolaisäitien lukumäärä on pienempi kuin siirtolaisoppilaiden lukumäärä. Kaikkiaan on tiedot saatu 330 siirtolaisäidiltä. Ruotsalaisten ja suomalaisten ryhmissä ei vastaavaa ongelmaa sisarusksista ollut. Ruotsalaisista äideistä 283 palautti kaavakkeen, suomalaisista äideistä 384. Kadossa mahdollisesti esiintyvää systemaattisuutta ei ole voitu laajemmin kontrolloida, mutta ruotsalaisten ja suomalaisten äitien vastaamatta jättäminen korreloi jonkin verran oppilaiden koulupinnaukseen, alkoholinkäyttöön ja rikollisuuteen, kun taas siirtolaisten kohdalla äidin vastamattomuus oli heikossa yhteydessä oppilaan koulupinnaukseen. Vastaamatta tuntuivat näin ollen jättäneen ennenkaikkea ne äidit, joiden perheissä esiintyy jonkinlaisia ongelmia.

Erään ongelman tässä yhteydessä muodostaan tulosten yleistettävyyys. Tutkimus-han on tehty ainoastaan kahdella eri paikkakunnalla, ja ankarasti ottaen voidaan tuloksia yleistää koskemaan ainoastaan näitä

kahta kuntaa. Toisaalta on kuitenkin pidettävä mielessä, että materiaali on kerätty kahdessa eri maassa, mikä luonnollisesti omalta osaltaan avaa laajempia perspektiivejä käsiteltävien aiheiden tarkasteluun ja ymmärtämiseen.

Tutkimusongelmat

Kuten jo edellä mainittiin on tutkimusprojektiin tarkoitus valaista nuorisoriikollisuutta ja siihen vaikuttavia tekijöitä. Nuorison käyttäytyminen on kaikkina aikoina ollut vanhempien paheksunnan kohde. Niinpä jo antiikin ajan Sokrates valitti aikansa nuorison rakastavan ainoastaan yltäkylläisyyttä ja loistoa ja olevan vailla tarpeellista vanhempien auktoriteetin kunnioittamista. Tällaiset mielipiteen ilmaisut eivät liene tänäkään päivänä kovinkaan harvinaisia. Nuorisoa ja sen käyttäytymistä moitittaessa unohdetaan kuitenkin usein se, että nuoret itse ovat oman aikansa tuote. Nuori, murrosiässä oleva ihminen yrittää kuumeisesti löytää oman identiteettinsä, ja tämä identiteetti rakentuu suurelta osin niille aineksille, joita nuoren ympäristö tarjoaa ja joihin nuorella itsellään ei aina ole mahdollisuutta vaikuttaa. Monet nuorison parissa esiintyvät ja paheksuntaakin aiheuttavat muoti-ilmiöt eivät suinkaan aina ole nuorten itsensä tuottamia ja luomia, vaan taustalla on useimmiten kansainvälinen, yli kielirajojen ulottuva viihdeteollisuus. Nuorten alkoholinkäytölle taas tarjoaa vanhempien oma alkoholinkäyttö oivallisia malleja.

Lasten vanhemmillä on luonnollisesti ollut oma lapsuutensa ja nuoruutensa, joka on muovannut heitä omalla tavallaan. Eräs ratkaiseva ero tämän päivän nuorten ja vanhempien sukupolvien välillä on se, että nykyinen nuoriso kuuluu ensimmäistä kertaa siihen sukupolveen, jonka elämää ei leimaa taloudellinen hätä ja puute. Niinpä esimerkiksi tähän tutkimukseen osallistuneiden nuorten vanhemmista valtaosa on viettänyt lapsuutensa ja nuoruutensa sodanaikaisissa ankeissa olosuhteissa. Sodan ajoista on kuitenkin vierähtänyt useita vuosikymmeniä ja tänä aikana on sosiaalinen muutos ollut suuri. Teknologian ja tiedonvälityksen valtava ke-

hitys on avartanut ihmisten maailmaa, samalla kun uudet aatteet ja ajatustavat ovat muutaneet ihmisten käsityksiä ja suhtautumistapoja.

Tarkastelen seuraavassa eräitä sellaisia asioita, joiden voidaan ajatella kokeneen suurikin muutosprosesseja viimeisten vuosikymmenien aikana. Nämä ovat suhtautuminen lastenkasvatukseen, käsitykset sukupuolirooleista ja vieraantuminen, jonka voidaan katsoa olevan eräs seuraus muutosprosesseista. Näitten lisäksi tarkastelen myös tutkittujen siirtolaisnaisten käsityksiä eräistä siirtolaisuuteen läheisesti liittyvistä asioista.

Lastenkasvatus

Pulkkinen (1977, 26-29) toteaa käsitellessään suomalaisen kotikasvatuksen perinteitä, että kasvatus on keskittynyt ensisijaisesti kieltojen esittämiseen. Kasvatusta on leimannut ankaruus ja lasten pakottaminen alistumaan vanhempien tahtoon. Pulkkinen toteaa kuitenkin, että yksi nykyajan vakavia ongelmia on kotikasvatuksen rappeutuminen. On liu'uttu lastenkasvatuksessa toisenlaiseen äärimmäisyyteen, välinpitämättömyyteen. Syyinä tähän on ainakin osittain epä tietoisuus siitä, miten lapsia olisi oikeastaan kasvatettava. Turunen (1977) on tutkimuksessaan vertaillut suomalaisten siirtolaisvanhempien sekä ruotsalaisten vanhempien käsityksiä lastenkasvatuksesta. Turusen mukaan siirtolais-

vanhemmat kontrolloivat lapsiaan enemmän kuin ruotsalaiset vanhemmat. Siirtolaisvanhemmat eivät kuitenkaan liitä tätä kontrollia mihinkään tilanteen asettamiin vaatimukseen, vaan kontrolli perustuu aikuisten ja vanhempien omiin vaatimuksiin ja tarpeisiin. Ruotsalaisissa perheissä oli lapsiin kohdistuva vallankäyttö enemmänkin sidoksissa tilanteeseen ja huomiota kiinnitettiin enemmän lapsen tarkoituksiin ja kypsyyteen. Niinpä esimerkiksi näpistely on siirtolaisvanhempien mielestä teko, josta lasta tulee rangaista. Ruotsalaisten vanhempien mielestä lasten näpistely on otettava vakavasti, mutta he katsoivat lapsen toimivan ymmärtämättömyydestä ja tarvitsevan opetusta. Turusen mukaan siirtolaisvanhempien parissa oli havaittavissa pyrkimys painottaa lasten omaa tahtoa ja itsenäistä ajattelukykyä, mutta samanaikaisesti vanhemmat vaativat lapsiltaan kuuliaisuutta ja tottelevaisuutta. Hän tulkitsee tämän ristiriidan heijastelevan vanhempien omaa sisäistä epätasapainoa. Vanhemmilla on ristiriitaisia tunteita muistelllessaan sitä kasvatusta, jonka he ovat saaneet ja verratessaan sitä ruotsalaisiin kasvatukseen.

Taulukossa 1 esitetään tutkittujen äitien asennoituminen muutamiin lastenkasvatusta koskeviin väittämiin. Taulukon luvut ovat prosentteja, jotka on laskettu kustakin ryhmästä erikseen.

TAULUKKO 1. Asennoituminen lastenkasvatukseen

		Pitää täysin paikkansa %	Pitää osittain paikkansa %	Pitää tuskin paikkansa %	Ei pidä paikkaansa %	N
Lapset ja nuoret ovat poikkeuksetta riittävän kypsiä tekemään päätöksiä itse.	Ruots.	2	54	38	5	(280)
	Siirt.	3	25	45	26	(319)
	Suom.	2	34	51	14	(379)
Lapsille ei ole hyväksi jos heillä on liian paljon vapauksia.	Ruots.	24	57	16	3	(280)
	Siirt.	46	39	9	6	(322)
	Suom.	46	42	8	4	(382)
Lapset on opetettava jo varhain selviämään omin avuin.	Ruots.	11	58	24	7	(280)
	Siirt.	32	46	16	6	(322)
	Suom.	30	56	12	2	(381)
Lapset eivät saa sanoa aikuisia vastaan.	Ruots.	4	9	36	52	(280)
	Siirt.	11	20	33	37	(322)
	Suom.	7	29	35	29	(380)

Verrattuna ruotsalaisiin äiteihin asennoituvat suomalaiset ja siirtolaiset myönteisemmin lasten vapauksien rajoittamiseen sekä vaatimuksiin vanhempien auktoriteetin kunnioittamiseen. Samalla he kuitenkin suhtautuvat melko myönteisesti siihen, että lapset opetetaan jo varhain toimimaan itsenäisesti. Tätä tulosta tukevat edelläesitetyt Turusen havainnot siirtolaisvanhempien kasvatuseräiden ristiriitaisuudesta. Tulos tuntuu myös viittaavan siihen, että eivät ainoastaan siirtolaisvanhempien asenteet ole ristiriitaisia, vaan tämä koskisi myös suomalaisia vanhempia Suomessa. Siirtolaisuus tuntuu kuitenkin vaikuttavan siten, että siirtolaisvanhemmat eivät kuitenkaan ole kannanotoissaan yhtä jyrkkiä kuin suomalaiset vanhemmat, vaan siirtolaiset tuntuvat sijoittuvan jonkin suomalaisen ja ruotsalaisten vanhempien välimaastoon. Vastausten hajonnat ovat kuitenkin suurimmat siirtolaisryhmässä, mikä kuvastanee osaltaan sitä epävarmuutta, jota monet siirtolaisvanhemmat tuntevat lastensa kasvatuksen suhteen. Hajonnat perusteella näyttäisivät ruotsalaiset vanhemmat olevan kaikkein varmintia asenteissaan ja näyttää myös siltä kuin ruotsalaiset vanhemmat välttäisivät ottamasta yhtä jyrkkiä kannanottoja kuin suomalaiset ja siirtolaiset.

Vieraantuminen

Yksilöitä ja ryhmiä, joissa vallitsee välinpitämättömyyden ja epävarmuuden tunteita, on sosiologiassa usein kutsuttu vieraantuneiksi. Vieraantumisen rinnalla on käytetty usein

myös termiä anomia, jolla tarkoitetaan lähinnä normittomuutta. Allardt (1964, 91) erottaa kuitenkin anomian vieraantumisesta siinä, että anomia on tila, joka kuvaa nimenomaan yhteiskunnan tai yhteisön tilaa, kun taas vieraantuminen on yksilöllinen reaktio.

Yhteiskunnalliset muutokset ja murroskaudet ovat usein vieraantumista lisääviä tekijöitä, koska tällaiset muutokset saattavat olla niin monimuotoisia ja yllättäviä, että yksilö ei pysty niitä ymmärtämään ja hallitsemaan. Muutoksiin liittyy usein myös sosiaalisten suhteiden katkeamista ja pienryhmien hajoamista. Suomessa ovat muuttoliike maaseudulta kaupunkiin ja siirtolaisuus 1960- ja 70-luvuilla olleet varsin laajakantoisia yhteiskunnallisen rakennemuutoksen seurauksena. Suomi pysyi muihin Euroopan maihin verrattuna melko pitkäaika maatalousmaana ja kun rakennemuutos tapahtui, se oli voimakas ja raju: vuonna 1950 sai vielä 45 % ammatissa toimivasta väestöstä toimeentulonsa maan ja metsätaloudesta, 1975 oli vastaava osuus enää 15 %. Voimakas kaupungistuminen on aiheuttanut myös sen, että maaseutu-ympäristössä relevantit sosiaaliset tiedot ja taidot eivät enää pädekään kaupunkimaisessa ympäristössä. Edellytykset vieraantumiselle ovat näin ollen olleet melko edulliset Suomessa. Ruotsissa rakennemuutos ei ole ollut nopeudeltaan yhtä raju kuin Suomessa ja siellä muutos alkoi myös huomattavasti aikaisemmin kuin Suomessa. Ruotsilla on myös ollut enemmän aikaa ja taloudellisia resursseja korvata ne menetykset, joita muutos on tuonut mukanaan.

TAULUKKO 2. Vieraantuminen.

		Pitää täysin paikkansa	Pitää osittain paikkansa	Pitää tuskin paikkansa	Ei pida paikkansa	N
		%	%	%	%	
Nykyään ei ole niin väliä, miten elää elämäänsä.	Ruots	1	6	25	67	(279)
	Siirt.	4	8	17	71	(318)
	Suom.	1	4	16	78	(380)
Joskus en tiedä, miten minun tulisi käyttäytyä.	Ruots.	15	38	32	14	(266)
	Siirt.	21	38	22	18	(312)
	Suom.	32	47	14	4	(378)
Minulla ei ole mitään selvää kuvaa paikastani yhteiskunnassa.	Ruots.	5	11	38	47	(276)
	Siirt.	14	18	27	41	(319)
	Suom.	6	14	37	43	(376)

Taulukossa 2 on esitetty tutkimuksessa käytettyjen vieraantumista mittaavien väittämien jakautumat. Ensimmäisen väittämän voidaan katsoa mittaavan eräänlaista elämän mielekkyyttä ja kuten taulukosta kay ilmi tuntuvat siirtolaisäidit kokevan elämänsä vähemmän mielekkääksi verrattuna muihin äiteihin. On kuitenkin todettava, että valtaosa äideistä tuntuu kuitenkin kokevan elämänsä mielekkääksi. Useimmilla äideillä näyttää näin ollen löytyvän elämästään päämääriä, joihin kannattaa pyrkiä ja joiden puolesta voi ponnistella. Sitä vastoin tuntuu siltä, että tutkitut aidit ovat melko yleisesti epävarmoja siitä, mitä pätevät käyttäytymisäännöt tai normit ovat, kuten taulukon toisen väittämän kohdalla ilmenee. Erityisen yleistä tämä tuntuu olevan suomalaisten äitien keskuudessa, joista lähes neljä viidesosaa katsoo väittämän pitävän täysin tai ainakin osittain paikkansa. Väittämän vastausjakautuma suomalaisten äitien kohdalta heijastelee ehkä rajun rakennemuutoksen mukanaan tuomaa epävarmuutta ja relevanttien käyttäytymismallien puutetta. Kolmanteen väittämään ovat siirtolaisäidit muita äitejä useammin vastanneet myöntävästi. Tulos viittaa siihen, että siirtolaisten asema ruotsalaisessa yhteiskunnassa ei ole mitenkään selvä. Vaikka Ruotsiin suuntautuvalla siirtolaisuudella on jo vanhat perinteet ei eräissä siirtolaisille tärkeissä asioissa ole kuitenkaan vielä paastu yksimielisyyteen. Niinpa esimerkiksi siirtolaislasten koulunkäyntiin liittyvät kysymykset ovat vielä lopullista ratkaisua vailla. Eräs tekijä, joka myös varmasti vaikuttaa voimakkaasti suomalaisten siirtolaisten parissa esiintyvään epävarmuuteen on se, että monet siirtolaiset eivät ole osanneet päättää, jäädäkö lopullisesti Ruotsiin vai muuttaako takaisin Suomeen.

Käsitykset sukupuolirooleista ja naisen asemasta

Naisten asemassa on sitten 1800-luvun tapahtunut suuria muutoksia. Naisten itsenäistymispyrkimysten katsotaan alkaneen Euroopassa 1800-luvulla ja naiset ovat saavut-

taneet ainakin muodollisesti yhdenvertaisuuden miesten kanssa lain edessä, mutta epävirallisella tasolla lienee kuitenkin vielä nähtävissä ennakkoluuloja ja vastustusta naisten tasa-arvopyrkimyksiä kohtaan.

Naisasialiikkeen saadessa yhä enenevässä määrin kannatusta naisten keskuudessa on tämä liike pyrkinyt järjestäytymään toimintansa tehostamiseksi. Ruotsissa keskustelu naisten asemasta lähti käyntiin jo 1960-luvun alussa, kun taas Suomessa keskustelu alkoi varsinaisesti vasta vuosina 1965-66 (Haavio-Mannila, 1968, 194).

Naisen asemasta käydyssä keskustelussa on miesten usein katsottu olevan suurin este naisten vapautumis- ja tasa-arvopyrkimyksille. Miehet varmaan ovatkin traditionaalisen naiskäsityksen orjia, mutta niin ovat varmaan myös monet naiset. Vanhoista traditioista ja ajattelutavoista on nimittäin usein vaikea vapautua ja tämä koskee niin miehiä kuin naisiaikin. Oli miten oli, käsitykset naisten asemaan liittyvistä seikoista ovat kuitenkin suuresti muuttuneet eikä tämä näy ainoastaan asenteissa, vaan muutokset näkyvät myös muualla. Naisten osallistuminen työelämään on lisääntynyt huomattavasti ja yhä useammin näkee naisia sellaisissa työtehtävissä, jotka aikaisemmin olivat varattuja ainoastaan miehille. Tällainen muutos ei kuitenkaan aina suju kitkatta, vaan on todennakoista, että sukupuolirooleihin ja -asenteisiin liittyvät muutokset heijastuvat voimakkaasti erityisesti perhe-elämään. Haavio-Mannila (emt, 192) huomauttaakin, että jos sukupuolirooleihin liittyvät muut normit ja käyttäytymistavat eivät muutu saattaa seurauksena olla ahdistusta ja epävarmuutta.

Sukupuolirooleihin liittyvien väittämien jakautumat käyvät ilmi taulukosta 3. Se mikä taulukossa on silmiinpistävää on ruotsalaisten ja suomalaisten äitien väliset suuret erot. Suomalaiset äidit tuntuvat olevan asenteissaan traditionaalisempien sukupuoliroolien kannattajia paljon suuremmassa laajuudessa kuin ruotsalaiset äidit. Joka viides ruotsalai-

TAULUKKO 3. Sukupuoliroolit

		Pitää täysin % paikkansa	Pitää osittain % paikkansa	Pitää tuskin % paikkansa	Ei pidä paik- kaansa %	N
Tyttöjä ei voi kasvat- taa samalla tavalla kuin poikia.	Ruots.	5	14	34	47	(277)
	Siirt.	23	22	28	27	(318)
	Suom.	20	34	34	13	(378)
Myös tyttöjen on valittava teknisiä ja muita miehisii ammattiteitä.	Ruots.	67	28	3	2	(280)
	Siirt.	55	25	13	7	(316)
	Suom.	32	48	14	6	(377)
Naisen paikka on ennenkär- keä kotona.	Ruots.	3	7	22	68	(281)
	Siirt.	9	10	25	56	(324)
	Suom.	5	10	37	49	(382)

nen äiti oli joko täysin tai ainakin osittain sitä mieltä että tyttöjen ja poikien kasvatuk-
sessa on tehtävä selvä ero, kun taas yli puo-
let suomalaisista äideistä katsoi tällaisen eron
olevan tarpeellisen. Samanlainen suuntaus on
myös nähtävissä tyttöjen ammatinvalintaa
koskevassa väittämässä. Pienimmillaan erot
äitien välillä ovat naisten ansiotyöhön osal-
listumista koskevassa väittämässä. 80-90 %
tutkituista äideistä on sitä mieltä, että nai-
silla on myös tehtävänsä kodin ulkopuolella.

Yhteenvetona taulukosta voi todeta, että
sukupuolirooleihin liittyvät asenteet ovat
suomalaisten äitien keskuudessa traditio-
naisemmin suuntautuneita verrattuna ruotsa-
laisiin äiteihin, kun taas siirtolaisäidit sijoittu-
vat näiden kahden ryhmän välille ollen kui-
tenkin asenteissaan jonkin verran lähempänä
suomalaisia kuin ruotsalaisia äitejä.

Siirtolaisuuteen liittyvät asenteet

Ruotsin väestöstä on tällä hetkellä noin joka
kymmenennellä siirtolaistausta. 1970-luvun
ehkä eniten huomiota herättänyt tapahtuma

siirtolaisrintamalla oli assyrialaisen/syriaan-
ien muutto Ruotsiin. Samoin keskustelua
on herättänyt erityisesti suomalaislasten
koulunkäyntiin liittyvät ongelmat. Vaikka
noin puolet koko siirtolaisväestöstä on suo-
malaisia ei tämän ryhmän asema ruotsalai-
sessa yhteiskunnassa ole kuitenkaan aivan
selvä, vaan mielipiteet menevät monissa
asioissa jyrkästikin ristiin niin suomalais-
ten siirtolaisten kuin ruotsalaisenkin keskuu-
dessa.

Tutkittujen siirtolaisäitien asenteissa siir-
tolaisuuteen liittyvissä kysymyksissä on ha-
vaittavissa melkoista hajontaa (taulukko 4).
Näiden jakautumien kohdalla onkin ehkä
kaikkein mielenkiintoisinta verrata jakautu-
mien ääripäitä, koska voidaan olettaa että
ne, jotka valitsevat jommankumman äärim-
mäisistä vaihtoehdoista ovat varmempia asen-
teissaan. Väittämät ovat samoja, joita on
käytetty ruotsalaisessa PRI-projektissa
(Hammar & Tung, 1975, 36-37). Tämä tekee
myös mahdolliseksi saada jonkinlainen käsi-
tys mahdollisista mielipiteiden muutoksista
vuosien 1973 ja 1979 välisenä aikana.

TAULUKKO 4. Siirtolaisuuteen kohdistuvat
asenteet

	Pitää täysin % paikkunsa	Pitää osittain % paikkansa	Pitää tuskin % paikkansa	Ei pidä paik- kaansa %	N
Suomalaisten lasten on luettava suomea kou- lussa, vaikka se vie aikaa muilta kouluaineilta	32	29	22	18	(306)
Ruotsalainen moraalit ei sovi suomalaisille	14	24	36	26	(317)
Suomalaisille siirtolaisille on tärkeämpää säilyttää oma kulttuurinsa kuin sopeutua ruotsalaiseen kulttuuriin.	24	32	29	15	(314)

Ensimmäinen väittämä koskee siirtolaislasten äidinkielenopiskelua. Noin joka kolmannes siirtolaisäideistä tuntuu kannattavan lastensa osallistumista äidinkielenopetukseen (Hammarin ja Tungin tutkimuksessa prosenttiluku on täsmälleen sama, 32 %), kun taas vajaa viidennes ottaa kielteisen kannan.

Verrattaessa taulukon lukuja Hammarin ja Tungin raportoimiin lukuihin voidaan todeta, että vastausjakautumien ääripäissä ei ole tapahtunut käytännöllisesti katsoen mitään muutoksia tutkimusten välillä olevien kuuden vuoden aikana (Nyt on luonnollisesti myös muistettava, että otokset ovat täysin erilaiset, samoinkuin tietojenkeruumenetelmät). Varovasti arvioiden tuntuu tendenssinä kuitenkin olevan näiden kahden tutkimuksen tuloksia vertailtaessa se, että suhtautuminen äidinkielenopetukseen on tullut siirtolaisten parissa jonkin verran myönteisemmäksi. Ehkä äidinkielenopetuksesta käyty keskustelu ja ruotsinsuomalaisten järjestöjen voimakkaat kannanotot äidinkielen opetuksen puolesta ovat vaikuttaneet mielipiteiden suuntautumiseen. Yksi johtopäätös näiden kahden tutkimuksen tulosten vertailussa on se, että siirtolaisten mielipiteet tuntuvat muuttuvan hyvin hitaasti. Kielitaidottomat tai huonosti ruotsia osaavat siirtolaiset joutuvat usein elämään informaatiotyhjiössä eikä näin ollen uusia virikkeitä mielipiteiden muodostukseen aina ole tarjolla.

Asenneväittämien faktorianalyttinen tarkastelu

Edellä on käsitelty asenneväittämien yksinkertaisia prosentuaalisia jakautumia. Tällaiset prosenttijakautumat eivät kuitenkaan kerro mitään väittämien keskinäisistä suhteista. Yksi keino muuttujien välisten suhteiden tutkimiseen on faktorianalyysi, jollainen myös tehtiin tutkimuksessa käytetyistä asenneväittämistä. Analyysi tehtiin kussakin ryhmässä erikseen ja ainoastaan niiden faktorien, joiden ominaisarvot ovat vähintään 1.0 on katsottu sisältävän tulkittavissa olevaa informaatiota.

Siirtolaisäitien parissa on ensimmäisellä faktorilla saanut korkeita latauksia ($> \pm .30$)

väittämät n:o 5, 6 ja 7 (Taulukko 5). Faktori ilmentää näin ollen melko selvästi vieraantuneisuutta. Mielenkiintoista on se, että väittämä n:o 13 on saanut suhteellisen korkean latauksen (.28) juuri tällä faktorilla mikä tuntuisi viittaavan siihen, että vieraantuminen on yleisempää niitten siirtolaisäitien parissa, jotka haluavat pitää kiinni omasta kulttuuritaustastaan.

Suomalaisten äitien parissa voidaan ensimmäiselle faktorille antaa nimeksi "vieraantunut traditionaalisuus". Korkeita latauksia tällä faktorilla ovat saaneet väittämät n:o 4, 5, 7, 8 ja 10 mikä merkitsee sitä, että perinteellisiä lastenkasvatustapoja ja sukupuolirooleja kannattavat äidit ovat myös vieraantuneita. Ruotsalaisessa ryhmässä ensimmäinen faktori on samankaltainen kuin suomalaisessakin ryhmässä mutta perinteiset asenteet tulevat selvemmin esiin tällä faktorilla. Tämä tuntuisi puolestaan viittaavan siihen, että ruotsalaisten äitien mielipiteet ovat polarisoituneet tiettyyn asteeseen, mitä tulee lastenkasvatukseen ja sukupuolirooleihin liittyviin asenteisiin.

Toista faktoria voitaisiin siirtolaisryhmässä kutsua "suomalaisuus Ruotsissa"-faktoriksi. Tämä faktori sisältää nimittäin perinteistä suomalaista ankaraa lastenkasvatusta suosivan asenteen (nr 2) sekä kaikki kolme siirtolaisuuteen liittyvää väittämää. Korkeimman latauksen tällä faktorilla on saanut väittämä n:o 12 ("Ruotsalainen moraali ei sovi suomalaisille"). Monet suomalaiset Ruotsissa paheksuvat ruotsalaisten elämäntapaa, jonka he kokevat löysäksi ja moraalittomaksi, kun taas suomalaisuutta ihailaan. Niin ollen tähän faktoriin tuntuu liittyvän myös aimo annos etnosentrismiä.

Toinen faktori on suomalaisessa ryhmässä ensinäkemältä hyvin ristiriitainen. Saavathan siinä väittämät n:o 1 ja 2 kumpikin korkeat mutta erimerkkiset lataukset, ts äidit, jotka antavat lapsille vapauden tehdä päätöksiä itsenäisesti ovat kuitenkin sitä mieltä, että lasten vapautta on rajoitettava. Tulosta voidaan kuitenkin verrata siihen mitä edellä on sanottu suomalaisen lastenkasvatuksen ambivalenttisuudesta. Päämäärä on demokraattinen, mutta käytäntö autoritaarinen

TAULUKKO 5. Asenneväättämien faktorianalyysi. Varimax-rotatoidut faktorit.

	Siirtolaiset				Suomalaiset				Ruotsalaiset		
	I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II	III
1. Lapset ja nuoret ovat poikkeuksetta riittävän kypsiä tekemään päätöksiä itse.	.15	-.19	-.10	.29	-.12	.72	.31	.11	-.06	.73	-.14
2. Lapsille ei ole hyväksi jos heillä on liian paljon vapauksia.	-.03	.46	.15	-.04	-.16	-.72	.22	.24	.39	-.05	.17
3. Lapset on opetettava jo varhain selviämään omin avuin.	.04	.06	.09	.62	.02	-.07	.80	.13	-.21	.63	.01
4. Lapset eivät saa sanoa aikuisia vastaan.	.07	.26	.44	-.02	.68	-.07	.30	-.08	.66	.27	-.03
5. Nykyään ei ole niin valia miten elää elamaansa.	.36	.04	.12	.28	.31	.21	.51	-.02	.17	.59	.31
6. Joskus en tiedä miten minun tulisi käyttäytyä.	.43	.24	.13	.06	.25	-.23	-.07	.71	-.06	.01	.85
7. Minulla ei ole mitään selvää kuvaa paikastani yhteiskunnassa	.78	.13	.13	.03	.62	.21	-.17	.36	.30	.03	.72
8. Tyttöjä ei voi kasvatua samalla tavalla kuin poikia.	.22	.14	.50	.22	.63	.08	-.02	.14	.62	.03	.27
9. Myös tyttöjen on valittava teknisiä ja muita miehisä ammatteja.	.01	.05	-.31	.26	-.11	.05	.19	.60	-.62	.18	.13
10. Naisen paikka on ennenkaikkea kotona	.10	.04	.52	.02	.59	-.18	.22	-.31	.63	-.23	.10
11. Suomalaisen lasten on luettava suomea koulussa vaikka se veisi aikaa muilta kouluaineilta	.18	.34	-.16	.07							
12. Ruotsalainen moraalii ei sovi suomalaisille.	.16	.52	.15	-.04							
13. Suomalaisille siirtolaisille on tärkeämpää säilyttää oma kulttuurinsa kuin sopeutua ruotsalaiseen kulttuuriin.	.28	.41	.05	.08							
Ominaisarvot	2.6	1.5	1.3	1.0	1.9	1.3	1.2	1.1	2.2	1.5	1.1

kuten Turunen (emt, 116) toteaa käsitellessään suomalaisten lastenkasvatusta.

Ruotsalaisten äitien parissa on toisella faktorilla latautuneet väittämät n:o 1, 3 ja 5. Sisällöllisesti faktori on tulkittavissa siten, että muuttuvassa maailmassa, jossa on harvoja pysyviä kiinnekohtia, on lapset kasvatettava itsenäisiksi, omin avuin toimeentuleviksi yksilöiksi. Faktorille voidaan näin ollen antaa nimeksi "kasvatus itsenäisyyteen".

Kolmas faktori siirtolaisryhmässä on tulkinnaltaan melko selvä. Siinä ovat latautuneet väittämät n:o 4, 8, 9 ja 10. Faktori ilmentää melko selvästi "traditionaalisia sukupuolirooleja".

Suomalaisten ryhmässä ovat kolmannella faktorilla latautuneet väittämät n:o 1, 3, 4 ja 5. Faktori on hyvin samankaltainen kuin ruotsalaisessa ryhmässä faktori n:o II, "kasvatus itsenäisyyteen". Ruotsalaisessa ryhmässä sisältää kolmas faktori kaikki vieraantumista mittaavat väittämät ja se on näin ollen tulkinnaltaan melko selväpiirteinen "vieraantuneisuuden" faktori.

Siirtolais- ja suomalaisryhmässä tuli esiin vielä neljäskin faktori. Siirtolaisryhmässä tämä faktori vastaa lähinnä muissa ryhmissä esiintullutta faktoria jolle annettiin nimeksi "kasvatus itsenäisyyteen". Suomalaisryhmässä neljäs faktori on ehkä hiukan vaikeaselkoi-

nen mutta sen voidaan ajatella kuvaavan "vieraantuneita feministejä". Faktorilla la-
tautuneiden väittämien perusteella voidaan
päättellä, että naisten emansipaation kannat-
tajat tuntuvat olevan myös vieraantuneita.
Ehkä on niin että uudet, radikaalit ajatukset
vaativat oman aikansa tullakseen hyväksy-
tyiksi laajemmissa piireissa, ja ennen kuin näin
on tapahtunut saavat uusien ajatusten esittä-
jät ja kannattajat tuntea olevansa ehkä hie-
man syrjittyjä ja ylenkatsottuja.

Kirjallisuutta

- Allardt, E. Yhteiskunnan rakenne ja sosiaalinen
paine. WSOY, Porvoo 1964
Haavio-Mannila, E. Suomalainen nainen ja mies.
WSOY, Porvoo 1968
Hammar, T. & Tung, R: Finlandare i Sodertalje.
Sodertalje kommun, 1975
Pulkkinen, L. Korikasvatuksen psykologia. Gum-
merus, Jyväskylä 1977
Turunen, M-L: Ar dom annorlunda? Institutionen
for tillampad psykologi, Uppsala universitet
1977

English Summary

The article reports on the attitudes of the mothers of pupils enrolled in the upper comprehensive-school grades toward the upbringing of children, sexual roles and emigration. In addition, survey results are presented on the alienation of mothers. The survey includes Finnish mothers living as immigrants in Sweden, Swedish mothers and mothers living in Finland. The comparisons made indicated that the Finnish mothers in Finland are the most authoritarian in bringing up their children, whereas the Swedish mothers appear to be the most liberal-minded. A factor analysis of avowed attitudes indicated that the Finnish mothers are ambivalent in their attitude toward child training: their aims are democratic but in practice they are authoritarian.

An examination of attitudes related to sexual roles revealed that Finnish mothers are more traditionally oriented compared with Swedish mothers, whereas the immigrant mothers fall between the two groups, being closer in their attitudes, how-

ever, to the Finnish than the Swedish mothers.

In response to certain questions relating to immigration, the immigrant mothers expressed a wide range of differences of opinion. A comparison with the results of certain previous surveys seemed to indicate that the attitudes of immigrants change rather slowly, a partial reason being poor dissemination of information and another a lack of new stimuli.

A factor analysis of avowed attitudes indicated that alienation is related to traditional attitudes toward child upbringing and sexual roles. Among the immigrant mothers, alienation appeared to be connected more to the feelings of insecurity generated by existence as an immigrant. Although immigration to Sweden from Finland has strong traditions, certain problems of vital importance to the immigrant population, such as school attendance by immigrant children, have yet to be resolved to the satisfaction of all the parties concerned. This naturally leads to insecurity among the immigrants, and this is also reflected in the reactions of individuals.